

Budapesti Zenei Hetek

A moszkvai rádiózenekar két estje az Erkel Színházban

IDESTOVA MÁSFÉL ÉVTI-ZEDE lesz annak, hogy ez a kiváló együttes először járt hazánkban. Azóta többször hallottuk Gennadij Rozsgyesztvenszkij vezényletével, megállapíthattuk, hogy a zenekar fejlődése a legjobb irányba halad. Erre azonban nem számítottunk. Azóta, hogy utoljára nálunk jártak, tehát tavaly előtt óta a moszkvai rádiózenekar *a világ legjobbjai közé lépett.*

A körülbelül száztagú együttes összetétele egészen különleges: több mint hetven vonóssal szemben húszegynéhány fúvós és ütőjátékos áll, tehát a fúvósok nincsenek kettőzve, csupán annyi szerepel, ahány szólam a partitúrában jelezve van. (Ilyenkor általában kettőzni szokták a fúvósokat, tehát adott esetben a két klarinetszólamot négyen játsszák.) A szárnyaló hangú, nagyszerű fúvósok minden különösebb erőfeszítés nélkül „átjönnek” az óriási vonóskaron — ez volt az első meglepő tanulság. Arról is megbizonyosodhattunk, hogy a hangzásarányok éppen így jönnek létre a legkedvezőbbben, persze csak akkor, ha a fúvósok *ilyen bámulatos korusiátéokra képesek.*

A moszkvaiak trombonkórusa érces fényű, kristálytisztá és — természetesen — virtuóz. Régebben tapasztalt hangsínység meleg és szinte puha hangzásnak adta át helvét. Fafúvósaik általában a német hangzásideált követik: masszív, öblös és magvas hangot fúvnak, amely az első pillantásra kissé fátvolosnak tűnik, de hamarosan kiderül, hogy az együttes játéka éppen ez a hang a legalkalmasabb. Ütőhangszereik régebben gyakran elfedték a hangzást — most kizárólag ritmikus vázat adnak, az ütődob pedig a basszust támasztja.

A zenekar gerincét természetesen a vonósok alkotják. Számunkra sajnós ez a vonósnéves csak akkor válik egyáltalán elhíhetővé, ha ilyen nagyvonalú vendégzenekartól halljuk. A hegedűsök kristálytisztá, fegyelmezett és kényszerítően csillogó hangja éppen azért ilyen mert rávonósan tiszta és ritmikus basszushangszerek felett bomlik ki. A kilenc bőgő kórusa szinte már biblikus hasonlatokra sarkallja az embert: „erre a sziklára épül” — a teljes zenekar hangzástépe.

GENNADIJ ROZSGYESZTVENSZKIJRŐL már régóta tudjuk, hogy igazi, ízig-vérig karmestervirtuóz, sőt, zenekari varázsló. Most azonban még ennél is többnek mutatkozott: *nagy karmestert láttunk és hallottunk.*

A ma már sajnálatosan ritka nevelő-karmester, a modern zenekari kultúra megteremtőinek fajtájából való. Ez a típus együtt nőtt és emelkedett zenekarával, lassú és következetes munkával fejlesztette ki a világ élvonalbeli zenekarait és eközben ő maga is élvonalbeli dirigenssé fejlődött. Rozsgyesztvenszkij mozdulatain érződik, hogy minden hang a sajátja, minden ütem, kimunkálásában kezdettől fogva részt vett. Éppen ezért nincs szüksége semmiféle indultatos hadonászásra, ismeri együttesét és együttese ismeri őt. Erről tanúskodott a két est együttes műsorának csúcspontja: Csajkovszkij VI. (Patétikus) szimfóniája.

Rozsgyesztvenszkij itt szinte már eszköztelen volt. Csak ott és akkor nyúlt bele a zenekari hangzástépebe, ahol és amikor

arra valóban szükség mutatkozott — ám ilyenkor legkisebb mozdulata is megrendítő hatást keltett. Soha eddig nem gondoltuk volna, hogy ilyen sokrétű és gazdag érzelmi világa van, hogy képes arra a sötét, tragikus látomásra, melynek részesévé tett bennünket a Patétikus szimfónia első és utolsó tételében. A szenvedélyes küzdelemtől a teljes összeomlásig ezer árnyalatot élhettünk át, a valóságos megrendülés olyan pillanatait, amelyek ritkán adatnak meg. Ilyenkor lesz világossá Csajkovszkij valóságos zeneszerzői nagysága.

CSAJKOVSKIJ MUZSIKÁJA — orosz anyanyelv. De szintúgy anyanyelvi értelemmel és szépséggel szólalt meg a hétfői est első száma: Erkel „Hunyadi László”-nyitánya. (A keddi est közönsége ugyanezt ráadásként hallhatta.) Minden hang valóságos volt, a produkciót nem a kötelező udvariaság, hanem a belső meggyőződés fűtötte át. A megvalósítás virtuozitásáról csak azért nem beszélünk részletesebben, mivel nem akarunk ismétlésekbe bocsátkozni.

Kodály „Galántai táncok” című darabján talán itt-ott érződött az idegenes accentus — de ilyen virtuóz tökéletességgel e sorok írója soha életében nem hallotta ezt a gyönyörű alkotást. (Talán elég, ha itt a darab utolsó harmadára utalunk, különösen a fúvósok staccatorészletére, amelyet általában játszhatatlannak szokás tekinteni minálunk.) Mind ezen kívül még Sztjavinszkij „A csalogány dala” című balettzenéjét hallottuk, az előbbiekhöz hasonló előadásban.

A ROKONSZENVES FIATAL CSELLÓMŰVÉSZNŐ, Viktoria Jagling hétfőn, Hrennyikov versenyművét játszotta, Haydn C-dúr versenyt kedden. Mint Rosztropovics növendékei általában, ő is igen tisztán és nagy biztonsággal közlekedik hangszerén, szárnyaló hangja van. Játékából talán csak az a szuggesztivitás hiányzik, ami odabilincseli az ember figyelmét a zenéhez. Hrennyikov darabjában különben kiváló dallamérzéről tett tanúságot.

Végül Sosztakovics XV. szimfóniájának magyarországi bemutatójáról kell röviden beszámolnunk.

A nagy szovjet zeneszerző e művét nyilvánvalóan virtuóz zenekarok számára írta: az egész művön valamiféle concertójelleg vonul végig. Különböző hangszercsoportok és hangszeres szólólisták bőséges alkalmat találhatnak arra, hogy tudásukat megmutassák és mindezt világosan felfogható ironikus-játékos hangulat hatja át, különösen az első tételben. Viszont Sosztakovics megfejthetetlen rébuszokat állít a hallgató elé, amikor különböző zeneszerzők egy-egy témáját idézetszerűen iktatja be művébe — például Rossini közismert Tell Vilmos-nyitányából a trombitatémát, valamint a wagneri Tetralógia sorsmotívumát a rézkóruson. Olyan érzése támad így a hallgatónak, mintha valamilyen programot kellene ismernie ahhoz, hogy a művet valóban megértse. Ettől eltekintve a már említett concertojelleg a remek alkalmak egész sorát nyújtotta a nagyszerű Moszkvai Rádiózenekarnak arra, hogy virtuozitását kinyilvánítsa.

Pernye András